УСТАНОВА АДУКАЦЫІ
«БЕЛАРУСКІ ДЗЯРЖАЎНЫ ПЕДАГАГІЧНЫ ЎНІВЕРСІТЭТ
ІМЯ МАКСІМА ТАНКА»

ЗАЦВЯРДЖАЮ
Рэктар
_______________ А.І.Жук
«___» _______________ 2024 г.
Рэгістрацыйны № УД 31-1-91/2024/вуч.

ЛІТАРАТУРАЗНАЎЧАЕ КРАІНАЗНАЎСТВА

Вучэбная праграма ўстановы адукацыі
па вучэбнай дысцыпліне
для спецыяльнасці
6-05-0113-02 Філалагічная адукацыя
(Беларуская мова і літаратура)

2024 г.

Вучэбная праграма складзена на аснове адукацыйнага стандарту вышэйшай адукацыі, зацверджанага 02.08.2023, рэг. № 225, вучэбнага плану па спецыяльнасці 6-05-0113-02 Філалагічная адукацыя (Беларуская мова і літаратура), зацверджанага 23.02.2023, рэг. № 048 – 2023/у

СКЛАДАЛЬНІК:
Т.П.Хоміч, дацэнт кафедры беларускай і замежнай літаратуры ўстановы адукацыі «Беларускі дзяржаўны педагагічны ўніверсітэт імя Максіма Танка», кандыдат філалагічных навук

РЭЦЭНЗЕНТЫ:
У.І.Куліковіч, дацэнт кафедры рэдакцыйна-выдавецкіх тэхналогій установы адукацыі «Беларускі дзяржаўны тэхналагічны ўніверсітэт», кандыдат філалагічных навук, дацэнт

В.В.Урбан, дацэнт кафедры мовазнаўства і лінгвадыдактыкі ўстановы адукацыі «Беларускі дзяржаўны педагагічны ўніверсітэт імя Максіма Танка», кандыдат філалагічных навук, дацэнт

УЗГОДНЕНА:
Дырэктар
ДУА «Сярэдняя школа № 191 г. Мінска» ____________ Ю.І.Пінчук

РЭКАМЕНДАВАНА ДА ЗАЦВЯРДЖЭННЯ:
Кафедрай беларускай і замежнай літаратуры ўстановы адукацыі «Беларускі дзяржаўны педагагічны ўніверсітэт імя Максіма Танка»
(пратакол № 3 от 29.10.2024 г.)

Загадчык кафедры ________________ І.М.Мішчанчук

Навукова-метадычным саветам установы адукацыі «Беларускі дзяржаўны педагагічны ўніверсітэт імя Максіма Танка»
(пратакол № 2 ад 24.12 2024 г.)

Афармленне вучэбнай праграмы і суправаджаючых
яе матэрыялаў дзеючым патрабаванням Міністэрства
адукацыі Рэспублікі Беларусь адпавядае

Метадыст вучэбна-метадычнага
аддзела ______________ Я.В.Ціханава

Дырэктар бібліятэкі ____________ Н.П.Сяткоўская

ТЛУМАЧАЛЬНАЯ ЗАПІСКА

Вучэбная дысцыпліна «Літаратуразнаўчае краіназнаўства» прадугледжана адукацыйным стандартам і вучэбным планам спецыяльнасці 6-05-0113-02 Філалагічная адукацыя (Беларуская мова і літаратура).

Мастацкае слова заўсёды трывае гістарычную, духоўную і матэрыяльную сувязь з пэўнай краінай. Нацыянальная літаратура – гэта своеасаблівае люстэрка жыцця і працы, гаспадарчай дзейнасці, грамадскага і культурнага развіцця народа, адлюстраванне яго жыццёвага вопыту, самапазнання і светаўспрымання, асаблівасцей мыслення і псіхікі, маральна-этычных і эстэтычных нормаў. Літаратура дапамагае зведаць краіну, а краіна, яе нацыянальна-культурны код, спрыяе, у сваю чаргу, пазнанню літаратуры і тых, хто стварае яе – пісьменнікаў.

Прадметам вучэбнай дысцыпліны «Літаратуразнаўчае краіназнаўства», якая з’яўляецца дапаможнай у сістэме літаратуразнаўчых дысцыплін, выступаюць дыялектычныя ўзаемасувязі беларускай літаратуры з духоўнай і матэрыяльнай прасторай (тэрыторыяй) пэўнага рэгіёна і краіны ў цэлым.

Мэта і задачы вучэбнай дысцыпліны.

Мэта вучэбнай дысцыпліны – фарміраванне і пашырэнне ведаў пра беларускі літаратурны працэс у краіназнаўчых аспектах (з улікам нацыянальна-гістарычных асаблівасцей культуры рэгіёнаў і краіны ў цэлым).

Задачы вучэбнай дысцыпліны**:**

1) даць студэнтам веды ў галіне гісторыі літаратуразнаўчага краіназнаўства і краязнаўства ў Беларусі;
2) сфарміраваць разуменне перспектыўнасці краіназнаўчых ведаў у асэнсаванні літаратурных з’яў і літаратурнага працэсу;
3) прадставіць навукова-абгрунтаваны падыход да рэгіянальнага прынцыпу ў літаратуразнаўчым аналізе мастацкага твора і вывучэнні літаратуры ў цэлым;
4) навучыць арыентавацца ў свеце беларускай літаратуры ў суадносінах з культурна-гістарычнай сітуацыяй, рэгіянальным фактарам;
5) пазнаёміць будучых настаўнікаў-славеснікаў з педагагічнымі і выхаваўчымі магчымасцямі літаратурна-краязнаўчай працы;
6) выпрацаваць асобныя навыкі практычнай дзейнасці ў галіне літаратурнага краязнаўства.

Месца вучэбнай дысцыпліны ў сістэме падрыхтоўкі спецыяліста, сувязі з іншымі вучэбнымі дысцыплінамі.

Вучэбная дысцыпліна «Літаратуразнаўчае краіназнаўства» адносіцца да модулю «Тэарэтычныя і дапаможныя аспекты літаратуразнаўства» і ўваходзіць у кампанент установы вышэйшай адукацыі.

Вучэбная дысцыпліна «Літаратуразнаўчае краіназнаўства» ўзаемадзейнічае з такімі дысцыплінамі, як «Гісторыя беларускай літаратуры мяжы XIX – XX стагоддзяў», «Філалагічны аналіз мастацкага тэксту», «Методыка выкладання беларускай літаратуры», дапаўняе і паглыбляе ўменні

і навыкі атрыманыя ў межах вучэбных дысцыплін «Уводзіны ў літаратуразнаўства», «Вусная народная творчасць».

У выніку вывучэння вучэбнай дысцыпліны студэнт павінен:

ведаць:

– гісторыю і сучасны стан літаратурнага краіназнаўства і краязнаўства ў Беларусі;

– сутнасць і асновы рэгіянальнага прынцыпу ў літаратуразнаўчым аналізе;

– рэгіянальныя асаблівасці ў творах беларускіх пісьменнікаў-класікаў і пісьменнікаў-землякоў;

– віды літаратурна-краязнаўчых крыніц;

– асноўныя літаратурныя музеі Беларусі і рэгіёна, дакументальны і прадметны матэрыял музея пэўнай мясцовасці;

– галоўныя культурна-асветніцкія цэнтры Беларусі і рэгіёна, іх функцыі і ролю ў арганізацыі і правядзенні краязнаўчых мерапрыемстваў;

– агульныя метады і прыёмы вядзення краязнаўчай работы;

– методыку арганізацыі літаратурна-краязнаўчай працы ў школе;

умець:

– ідэнтыфікаваць краіназнаўчыя і краязнаўчыя выданні ў шэрагу літаратуразнаўчых;

– аналізаваць мастацкія творы беларускіх пісьменнікаў у аспекце рэгіянальных традыцый;

– навукова і адэкватна ўспрымаць асаблівасці, значэнне і месца рэгіянальнай літаратуры ў нацыянальным літаратурным працэсе;

– збіраць і сістэматызаваць краязнаўчы матэрыял;

– арганізоўваць літаратурна-краязнаўчую працу ў школе;

валодаць:

– навыкамі крытычнага аналізу і інтэрпрэтацыі мастацкага твора;

– адпаведным паняційным і тэрміналагічным апаратам;

– уменнем апрацоўкі сабранага матэрыялу.

Патрабаванні да кампетэнцый.

Засваенне вучэбнай дысцыпліны «Літаратуразнаўчае краіназнаўства» павінна забяспечыць фарміраванне ў навучэнцаў наступнай кампетэнцыі:

СК 11. Прымяняць асноўныя метады і прыёмы аналіза літаратурнага тэксту з мэтай цэласнага ўяўлення пра яго моўную, культуралагічную і гістарычную сутнасць.

У рамках адукацыйнага працэсу па вучэбнай дысцыпліне «Літаратуразнаўчае краіназнаўства» студэнт павінен набыць не толькі тэарэтычныя і практычныя веды, уменні і навыкі па спецыяльнасці, але і развіць свой каштоўнасна-асобасны, духоўны патэнцыял, сфарміраваць якасці патрыёта і грамадзяніна, гатовага да актыўнага ўдзелу ў эканамічным, вытворчым, сацыяльна-культурным і грамадскім жыцці краіны.

Усяго на вывучэнне вучэбнай дысцыпліны «Літаратуразнаўчае краіназнаўства» адведзена:

– для дзённай формы атрымання адукацыі 108 гадзін, з іх 56 аўдыторных гадзін. Размеркаванне гадзін па відах занятасці:

лекцыі – 28 гадзін, практычныя заняткі – 28 гадзін. На самастойную работу студэнтаў адведзена 52 гадзіны.

Працаёмкасць вучэбнай дысцыпліны складае 3 заліковыя адзінкі.

Прамежкавая форма атэстацыі праводзіцца ў адпаведнасці з вучэбным планам спецыяльнасці ў форме заліка ў IV семестры.

ЗМЕСТ ВУЧЭБНАГА МАТЭРЫЯЛУ

Раздзел 1. Асновы літаратуразнаўчага краіназнаўства

Тэма 1.1 Сутнасць літаратуразнаўчага краіназнаўства

1.1.1 Паняцці *краіназнаўства, краязнаўства, краязнавец.* Краіназнаўства як вучэбны прадмет. Комплекснае і галіновае краязнаўства. Формы сучаснага краязнаўства (навуковае, грамадскае, школьнае). Літаратуразнаўчае краіназнаўства як дапаможная галіна літаратуразнаўства. Аб’ект і прадмет літаратуразнаўчага краязнаўства (жыццёвы і творчы шлях пісьменніка, літаратурны твор, рукапісы, рэгіянальны фальклор і інш.). Асноўныя метады літаратурна-краязнаўчай дзейнасці (метад працы з крыніцамі, метад палявых даследаванняў і інш.). Афармленне вынікаў праведзенай краязнаўчай працы.

Тэма 1.2 Гісторыя станаўлення і развіцця комлекснага і літаратуразнаўчага краязнаўства ў Беларусі

1.2.1 Вытокі краіназнаўства. Перыядызацыя гісторыі краязнаўства ў Беларусі. Этап назапашвання краязнаўчых матэрыялаў ў IX – XVIII стст. Летапісцы як прадвеснікі краязнаўчага руху («Хроніка Быхаўца», «Баркулабаўскі летапіс», «Магілёўская хроніка» і інш.). Ф. Скарына аб родным краі. Беларускі край у «Песні пра зубра» М. Гусоўскага. Збіральніцкая дзейнасць Радзівілаў, Сапегаў, Храптовічаў, Тызенгаўзаў, Агінскіх. Станаўленне і развіццё краязнаўства ў XIX – пачатку XX стст. Культурна-грамадскія перадумовы краязнаўчай працы ў пачатку XIX ст.. Краязнаўчая дзейнасць ў Віленскім універсітэце (Віленскі музей старажытнасцей, Археалагічная камісія). Унёсак у вывучэнне беларускага краю Адама Кіркора, Аляксандра Рыпінскага, Яна Чачота, Яна Баршчэўскага. Краязнаўчыя і літаратуразнаўчыя нарысы У. Сыракомлі, В. Каратынскага. Значэнне дзейнасці газеты «Наша ніва» ў актывізацыі краязнаўчага руху ў пачатку XX ст. Унёсак Я. Карскага ў развіццё беларусазнаўства. Роля чытанак для школы Цёткі, Я. Коласа і і інш. у зараджэнні школьнага краязнаўства.

1.2.2 Краязнаўчы рух у 1920-я – 1930-я гг. «Залатое дзесяцігоддзе» ў развіцці краязнаўства. Масавасць краязнаўчага руху, яго дзяржаўная падтрымка ў першай палове дзесяцігоддзя. Краязнаўчыя гурткі. Роля Інстытута беларускай культуры ў арганізацыі краязнаўчага руху. 1-я Усебеларуская краязнаўчая канферэнцыя (1924). 1-ы Усебеларускі краязнаўчы з’езд (1926). Выданне часопісаў «Наш край» і «Асьвета». Пашырэнне ідэй краязнаўства М. Касяровічам. Актыўныя арганізатары і ўдзельнікі краязнаўчага руху: Я. Колас, М. Гарэцкі, З. Бядуля, К. Крапіва, А. Мрый і інш. Усебеларускія краязнаўчыя канферэнцыі (1929, 1930), абвешаны імі новы курс краязнаўства. Згортванне краязнаўчай працы ў 1930-я гады, яго прычыны.

1.2.3 Асноўныя тэндэнцыі развіцця краязнаўства ў другой палове 1940-х – 1990-я гг. Краязнаўства пасля Вялікай Айчыннай вайны. Развіццё

краязнаўства ў школах і ВНУ. Стварэнне Беларускага таварыства аховы помнікаў гісторыі і культуры (1965). Выданне «Помнікі гісторыі і культуры Беларусі». Пытанне пра стварэнне Беларускага краязнаўчага таварыства. Збор краязнаўчых матэрыялаў і напісанне кніг серыі «Памяць». Узмацненне рэгіянальнага падыходу. Краязнаўчая дзейнасць вучоных-літаратуразнаўцаў, настаўнікаў-славеснікаў (У. Калеснік, А. Мальдзіс, А. Белакоз і інш.).

1.2.4 Краіназнаўства на сучасным этапе. Агульныя тэндэнцыі развіцця сучаснага краіназнаўства. Павелічэнне колькасці лакальных даследаванняў. Складванне устойлівай традыцыі рэгіянальных навуковых канферэнцый. Літаратуразнаўчае краіназнаўства ў сучасных СМІ. Рэспубліканскія мерапрыемствы, накіраваныя на пашырэнне ведаў пра літаратурную Беларусь (штогадовае свята Дзень беларускага пісьменства). Першы Рэспубліканскі краязнаўчы форум Беларусі (2020), яго рэзалюцыя.

Тэма 1.3 Літаратурна-краіназнаўчыя крыніцы

1.3.1 Распаўсюджванне ведаў пра ўзаемадзеянне літаратуры з жыццём пэўнай мясцовасці або Беларусі ў цэлым. Роля выданняў «Энцыклапедыя літаратуры і мастацтва» (у 5 т.), «Беларускія пісьменнікі» (у 6 т.) у пашырэнні і паглыбленні ведаў у галіне літаратуразнаўчага краіназнаўства. Шматтомныя серыі «Беларусь літаратурная», «Жыццё знакамітых людзей Беларусі» і інш. – асаблівасці выданняў. Мастацка-дакументальныя творы пра пісьменнікаў (С. Александровіча, Л. Арабей і інш.). Летапісы жыцця і творчасці беларускіх класікаў, зборнікі пісьменніцкіх аўтабіяграфій («Пяцьдзесят чатыры дарогі» (1963), «Пра час і пра сябе» (1966) і інш.).

Тэма 1.4. Роля музеяў у літаратуразнаўчым краіназнаўстве

1.4.1 Тыпалогія музеяў. Літаратурныя музеі як навукова-даследчыя і навукова-метадычныя цэнтры краіназнаўства. Значэнне і функцыі літаратурнага музея. Агляд дзяржаўных літаратурных музеяў на тэрыторыі сучаснай Беларусі (Дзяржаўны літаратурны музей Янкі Купалы, Дзяржаўны літаратурна-мемарыяльны музей Якуба Коласа, Дзяржаўны музей гісторыі беларускай літаратуры). Заснаванне і адкрыццё музеяў, іх калекцыі. Навукова-даследчая праца супрацоўнікаў. Мінскія і раённыя філіялы музеяў (Маладзечанскі, Лагойскі, Сталбцоўскі і інш. раёны). Філіялы, аддзелы, кампазіцыі пры гісторыка-краязнаўчых музеях, прысвечаныя пісьменнікам-землякам. Літаратурныя і літаратурна-краязнаўчыя музеі на грамадскіх пачатках. Школьныя (народныя) музеі Беларусі.

Тэма 1.5 Літаратурна-мастацкі твор як аб’ект літаратуразнаўчага краіназнаўства

1.5.1 Паняцце *літаратурны рэгіяналізм*. Культурна-гістарычныя рэгіёны на карце сучаснай Беларусі (Паазер’е, Панямонне, Цэнтральны рэгіён, Падняпроўе, Палессе заходняе і ўсходняе). Засваенне рэгіянальнага матэрыялу беларускай літаратурай, кампаненты рэгіянальнага ў творах айчынных аўтараў (аўтабіяграфізм, тапанімічнае багацце твораў, пейзаж, вобразы ландшафту, рэгіянальныя фальклорныя сюжэты, рэаліі мясцовага

побыту і культуры, рэгіяналізмы). Семантыка паняцця *рэгіянальны субстрат* (А. Бельскі).

Раздзел 2. Рэгіянальнае літаратурнае краіназнаўства

Тэма 2.1 Беларуская літаратура ў яе лакальна-рэгіянальнай спецыфіцы

2.1.1 Літаратурныя і культурныя традыцыі рэгіёнаў Беларусі. Вусная народная творчасць рэгіёнаў. Мясцовыя легенды, паданні, казкі, адлюстраванне ў іх гісторыі з’яўлення назваў рэк, азёр і населеных пунктаў. Адметнасць мовы рэгіёнаў і яе выкарыстанне ў творах пісьменнікаў.

Рэгіянальная літаратура ў нацыянальным культурна-гістарычным працэсе. Беларускія летапісы пра падзеі і дзеячаў вобласцяў, раёнаў. Рэгіянальнае ў літаратуры эпохі Адраджэння. Рэгіянальная літаратура ў складзе Рэчы Паспалітай і Расійскай імперыі. Мясцовыя друкарні. Творы беларускіх пісьменнікаў на беларускай і польскай мовах. Рускія пісьменнікі і Беларусь. Адметнасць рэгіянальнай літаратуры ў пачатку XX стагоддзя. Рэгіянальная літаратура ў час Вялікай Айчыннай вайны і пасляваенны перыяд. Рэгіянальная літаратура на сучасным этапе.

Рэгіянальныя мадыфікацыі літаратурна-грамадскага жыцця. Стварэнне ў абласных і раённых цэнтрах літаратурных аб’яднанняў і аддзяленняў Саюза пісьменнікаў Беларусі. Выданне альманахаў. Рэгіянальная літаратура ў мясцовым друку. Рэгіянальныя літаратурныя прэміі. Ушанаванне памяці знакамітых пісьменнікаў.

2.1.2 Літаратурныя сцежкі беларускай сталіцы. Мінск у нацыянальным культурна-гістарычным працэсе. Мясціны, звязаныя з жыццём і творчасцю пісьменнікаў. Ушанаванне памяці пісьменнікаў. Мінск у творах мастацкай літаратуры.

Тэма 2.2 Культурныя і літаратурныя адметнасці роднага краю

2.1.1 Літаратурная гісторыя і сучасны літаратурны ландшафт «малой радзімы», іх месца і значэнне ў нацыянальным літаратурным працэсе. Узаемаадносіны пісьменнікаў-землякоў і роднага краю, услаўленне родных мясцін у творах. Рэгіянальны аспект (прырода, помнікі, мова, людзі і інш.) у творах пісьменнікаў-землякоў. Родныя мясціны як крыніца натхнення для пісьменніка. Родныя, блізкія і знаёмыя пісьменнікаў-землякоў. Культурныя і літаратурныя адметнасці краю.

Раздзел 3. Арганізацыя літаратурна-краязнаўчай дзейнасці ў школе

Тэма 3.1 Краязнаўчы прынцып выкладання на ўроках беларускай літаратуры

3.1.1 Значэнне краязнаўчых ведаў ў эстэтычным і патрыятычным выхаванні вучняў. Краязнаўчыя матэрыялы на ўроках пры вывучэнні біяграфіі пісьменніка і гісторыі літаратуры. Адбор краязнаўчага матэрыялу (навуковасць і дакладнасць фактаў, іх пазнаваўчы і выхаваўчы патэнцыял).

Тэма 3.2. Літаратурнае краязнаўства ў пазакласнай дзейнасці

3.2.1 Формы і віды літаратурна-краязнаўчай працы. Літаратурная экскурсія.

Віды экскурсій (музейныя, біяграфічныя, па літаратурных мясцінах, комплексныя). Арганізацыйна-творчыя формы літаратурна-краязнаўчай работы (падрыхтоўка альбомаў, выстаў, стварэнне біяграфічных і літаратурных карт, друкаваных і электронных літаратурных выданняў, альманахаў, інш.). Літаратурна-краязнаўчы гурток, яго віды (фальклорны, фальклорна-этнаграфічны, гісторыка-літаратурны; прысвечаны жыццю і творчасці пісьменніка-земляка, мясцовым літаратурным згуртаванням). Формы працы ў літаратурна-краязнаўчым гуртку (лекцыйная, семінарская, экспедыцыйная, навукова-даследчая, літаратурна-творчая, афарміцельская, арганізацыйна-творчая). Прымяненне краязнаўчых матэрыялаў у арганізацыі літаратурнай вечарыны, квэст-гульні, інтэрнэт-віктарыны. Стварэнне літаратурна-краязнаўчага музея і развіццё ўжо існуючага. Збор, улік і захаванне матэрыялаў. Экспазіцыя школьнага музея. Экскурсія ў музеі. Музейная дакументацыя. Выкарыстанне матэрыялаў літаратурна-краязнаўчага музея ў вучэбна-выхаваўчай працы школы.

ВУЧЭБНА-МЕТАДЫЧНАЯ КАРТА ВУЧЭБНАЙ ДЫСЦЫПЛІНЫ «ЛІТАРАТУРАЗНАЎЧАЕ КРАІНАЗНАЎСТВА» (дзённая форма атрымання адукацыі)

Нумар раздзела, тэмы	Назва раздзела, тэмы, пытанні па тэме	Колькасць аўдыторных гадзін		Самастойная (пазааўдыторная) работа	Метадычныя дапаможнікі, сродкі навучання	Літаратура	Формы кантролю ведаў
		Лекцыі	Практычныя заняткі				
1	2	3	4	7	8	9	10
1	**ЛІТАРАТУРАЗНАЎЧАЕ КРАІНАЗНАЎСТВА**	**28**	**28**	**52**			
1	**Асновы літаратуразнаўчага краіназнаўства**	**18**	**10**	**20**			
1.1	***Сутнасць літаратуразнаўчага краіназнаўства***	***4***		***2***			
1.1.1	1. Паняцці *краіназнаўства*, *краязнаўства*, *краязнавец*. 2. Краіназнаўства як вучэбны прадмет. 3. Комплекснае і галіновае краязнаўства. 4. Формы сучаснага краіназнаўства. 5. Літаратуразнаўчае краіназнаўства як дапаможная галіна літаратуразнаўства. 6. Асноўныя метады літаратурна-краязнаўчай дзейнасці.	4		2	Мультымедыйная прэзентацыя № 1.	[3] [4]	Тэсціраванне

1.2	***Гісторыя станаўлення і развіцця комлекснага і літаратуразнаўчага краязнаўства ў Беларусі***	***6***	***2***	***8***			
1.2.1	1. Перыядызацыя гісторыі краязнаўства Беларусі. 2. Этап назапашвання краязнаўчых матэрыялаў ў IX – XVIII стст. 3. Станаўленне і развіццё беларусазнаўства і краязнаўства ў XIX ст. – пач. XX ст. 4. Унёсак у вывучэнне беларускага краю пісьменнікаў XIX ст. 5. Краязнаўчы рух вакол газеты «Наша ніва». 6. Унёсак Я. Карскага, Цёткі, Я. Коласа і інш. у развіццё айчыннага краіназнаўства.	2		2	Мультымедыйная прэзентацыя № 2	[2] [9] [10]	Тэсціраванне
1.2.2	1. Краязнаўчы рух у 1920-я – 1930-я гг. 2. Роля Інстытута беларускай культуры ў арганізацыі краязнаўчай працы. 3. Часопісы «Наш край» і «Асьвета». 4. Пашырэнне ідэй краязнаўства М. Касяпровічам. 5. Актыўныя арганізатары і ўдзельнікі краязнаўчага руху – пісьменнікі. 6. Згортванне краязнаўчай працы ў 1930-я гады, яго прычыны.	2	1	2	Мультымедыйная прэзентацыя № 2		Тэсціраванне; даклады
1.2.3	1. Асноўныя тэндэнцыі развіцця краязнаўства ў другой палове 1940-х – 1990-я гг. 2. Краязнаўства пасля Вялікай Айчыннай вайны.	1	1	2	Мультымедыйная прэзентацыя № 2; кнігі серыі «Памяць»		Тэсціраванне; даклады

	3. Стварэнне Беларускага таварыства аховы помнікаў гісторыі і культуры (1965). 4. Збор краязнаўчых матэрыялаў і напісанне кніг серыі «Памяць». 5. Краязнаўчая дзейнасць вучоных-літаратуразнаўцаў, настаўнікаў-славеснікаў.						
1.2.4	1. Агульныя тэндэнцыі ў развіцці сучаснага країназнаўства. 2. Літаратуразнаўчае країназнаўства ў сучасных СМІ. 3. Першы Рэспубліканскі краязнаўчы форум Беларусі (2020), яго рэзалюцыя.	1		2	Мультымедыйная прэзентацыя № 2; нумары часопіса «Роднае слова»: краязнаўчыя выданні А. Карлюкевіча, А. Пяткевіча і інш.		Тэсціраванне
1.3	***Літаратурна-країназнаўчыя крыніцы***		***2***	***4***			
1.3.1	1. Роля выданняў «Энцыклапедыя літаратуры і мастацтва» (у 5 т.), «Беларускія пісьменнікі» (у 6 т.) у пашырэнні і паглыбленні ведаў у галіне літаратуразнаўчага країназнаўства. 2. Шматтомныя серыі «Беларусь літаратурная», «Жыццё знакамітых людзей Беларусі» і інш. – асаблівасці выданняў. 3. Мастацка-дакументальныя творы пра пісьменнікаў. 4. Летапісы жыцця і творчасці беларускіх класікаў, зборнікі пісьменніцкіх аўтабіяграфій.		2	4	Кнігі (адпаведныя тэме і зместу лекцыі)	[5] [11]	Вуснае апытванне; праверка бібліяграфічнага спіса

1.4	***Роля музеяў у літаратуразнаўчым краіназнаўстве***	***4***	***4***	***4***		[4]	
1.4.1.	1. Тыпалогія музеяў. 2. Літаратурныя музеі як навукова-даследчыя і навукова-метадычныя цэнтры краіназнаўства. 3. Агляд дзяржаўных літаратурных музеяў на тэрыторыі сучаснай Беларусі 4. Філіялы, аддзелы, кампазіцыі пры гісторыка-краязнаўчых музеях, прысвечаныя пісьменнікам-землякам. 5. Школьныя (народныя) музеі Беларусі.	4	4		Мультымедыйная прэзентацыя № 3		Даклады (групавая работа)
1.5	***Літаратурна-мастацкі твор як аб'ект літаратуразнаўчага краіназнаўства***	***4***	***2***	***2***			
1.5.1	1. Паняцце *літаратурны рэгіяналізм*. 2. Культурна-гістарычныя рэгіёны на карце сучаснай Беларусі. 3. Засваенне рэгіянальнага матэрыялу беларускай літаратурай, кампаненты рэгіянальнага ў творах айчынных аўтараў. 4. Семантыка паняцця *рэгіянальны субстрат* (А. Бельскі).	4	2	2	Ксеракопія артыкула А.Бельскага «Рэгіянальны субстрат і яго роля <…>» (ч-с «Веснік Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта», 2001, № 1)	[1] [2]	Вуснае апытванне
2	**Рэгіянальнае літаратурнае краіназнаўства**	**6**	**14**	**24**			
2.1	***Беларуская літаратура ў яе лакальна-рэгіянальнай спецыфіцы***	***6***	***4***	***12***			
2.1.1	1. Літаратурныя і культурныя традыцыі	4	2	8	Карта Рэспублікі	[6]	Вуснае апытванне;

	рэгіёнаў Беларусі (Брэстчына, Віцебшчына, Гомельшчына, Гродзеншчына, Магілёўшчына, Міншчына). 2. Рэгіянальная літаратура ў нацыянальным культурна-гістарычным працэсе. 3. Рэгіянальныя мадыфікацыі літаратурна-грамадскага жыцця.				Беларусь; тэксты мастацкіх твораў; мультымедыйная прэзентацыя	[7] [10] [11]	тэсціраванне
2.1.2	1. Мінск у нацыянальным культурна-гістарычным працэсе. 2. Мясціны, звязаныя з жыццём і творчасцю пісьменнікаў. 3. Ушанаванне памяці пісьменнікаў. 4. Мінск у творах мастацкай літаратуры.	2	2	4	Карта горада Мінска; тэксты мастацкіх твораў		Вуснае апытванне
2.2	***Культурныя і літаратурныя адметнасці роднага краю***		***10***	***12***			
2.2.1	1. Літаратурная гісторыя і сучасны літаратурны ландшафт «малой радзімы». 2. Узаемаадносіны пісьменнікаў-землякоў і роднага краю, услаўленне родных мясцін у творах. 3. Рэгіянальны аспект у творах пісьменнікаў-землякоў.		10	12	Карта Рэспублікі Беларусь; мультымедыйнае абсталяванне	[5] [6] [7] [11]	Рэфераты, прэзентацыі
3	**Арганізацыя літаратурна-краязнаўчай дзейнасці ў школе**	**4**	**4**	**8**			
3.1	***Краязнаўчы прынцып выкладання на ўроках беларускай літаратуры***	***1***	***2***	***4***			
3.1.1	1. Значэнне краязнаўчых ведаў ў эстэтычным і патрыятычным выхаванні вучняў.	1	2	4	Кніга В. Ляшук «Літаратурнае краязнаўства ў		Вуснае апытванне; творчае заданне

	2. Краязнаўчыя матэрыялы на ўроках літаратуры. 3. Адбор краязнаўчага матэрыялу.				школе» (Мінск, 1991)		
3.2	***Літаратурнае краязнаўства ў пазакласнай дзейнасці***	***3***	***2***	***4***			
3.2.1	1. Літаратурная экскурсія.. 2. Арганізацыйна-творчыя формы літаратурна-краязнаўчай работы. 3. Літаратурна-краязнаўчы гурток, яго віды. 4. Прымяненне краязнаўчых матэрыялаў у арганізацыі літаратурнай вечарыны, квэст-гульні, інтэрнэт-віктарыны. 5. Стварэнне літаратурна-краязнаўчага музея і развіццё ўжо існуючага.	3	2	4	Кніга С. Холева «Да родных вытокаў: у дапамогу. краязнаўцу» (Мінск, 2019)		Вуснае апытванне
	Усяго гадзін	**28**	**28**	**52**			**Залік**

ІНФАРМАЦЫЙНА-МЕТАДЫЧНАЯ ЧАСТКА

ЛІТАРАТУРА

Асноўная літаратура

1. Корзюк, А. А. Краеведение Беларуси в вопросах и ответах : пособие / А. А. Корзюк. – Минск : Белорус. гос. пед. ун-т, 2021. – 84 с.

2. Літаратурнае краязнаўства : вучэб.-метад. комплекс для спецыяльнасцей 1-02 03 01 «Беларуская мова і літаратура», 1-02 03 03 «Беларуская мова і літаратура. Замежная мова (з указаннем мовы)» / склад. А. І. Лугоўскі // Репозиторий БГПУ. – URL: http://elib.bspu.by/handle/doc/2535 (дата звароту: 03.12.2024).

3. Праскаловіч, В. У. Методыка выкладання беларускай літаратуры. Практыкум : вучэб.-метад. дапам. для студэнтаў вузаў / В. У. Праскаловіч. – 2-е выд. – Мн. : Беларус. дзярж. ун-т, 2023. – 167 с.

Дадатковая літаратура

1. Гісторыя беларускай літаратуры XI–XIX стагоддзяў : у 2 т. / рэдкал.: У. В. Гніламёдаў [і інш.]. – 2-е выд., дапрац. – Мн. : Беларус. навука, 2006–2007. – 2 т.

2. Гісторыя беларускай літаратуры XX стагоддзя : у 4 т. / рэдкал.: У. В. Гніламёдаў [і інш.]. – Мн. : Беларус. навука, 2002–2015. – 4 т.

3. Гужалоўскі, А. А. Музеі Беларусі (1941–1991) / А. А. Гужалоўскі. – Мн. : Нац. арх. Рэсп. Беларусь, 2004. – 192 с.

4. Карлюкевіч, А. Краязнаўчы рэсурс у вывучэнні беларускай літаратуры / А. Карлюкевіч. – Мн. : Адукацыя і выхаванне, 2015. – 295 с.

5. Карлюкевіч, А. Праз шкельца гісторыі : нарысы / А. Карлюкевіч. – Мн. : Звязда, 2023. – 238 с.

6. Кулажанка, Л. Літаратурныя мясціны Беларусі : краязнаўчы давед. : дапам. для настаўнікаў : у 3 кн. / Л. Я. Кулажанка, А. І. Мальдзіс, С. Б. Сачанка ; рэд. А. І. Мальдзіс. – Мн. : БелЭн, 2000. – Кн. 1 : Брэсцкая, Віцебская і Гомельская вобласці. – 286 с.

7. Лапцёнак, І. Б. Літаратурнае краязнаўства : вучэб.-метад. матэрыялы / І. Б. Лапцёнак. – Мн. : ІВЦ Мінфіна, 2017. – 43 с.

8. Ляшук, В. Я. Літаратурнае краязнаўства ў школе / В. Я. Ляшук. – Мн. : Выш. шк., 1991. – 150 с.

9. Малая радзіма ў творчасці беларускіх пісьменнікаў / рэдкал.: Я. А. Гарадніцкі [і інш.]. – Мінск : Беларус. навука, 2022. – 2019 с.

10. Русак, В. У. Краіназнаўства і краязнаўства : вучэб.-метад. дапам. / В. У. Русак. – Мн. : Беларус. дзярж. тэхн. ун-т, 2011. – 226 с.

11. Тэксталогія і яе дапаможныя навукі : вучэб.-метад. дапам. / В. П. Рагойша, М. П. Кенько, І. У. Ківель [і інш.] ; пад рэд. В. П. Рагойшы. – Мн. : Беларус. дзярж. ун-т, 2015. – 231 с.

МЕТАДЫЧНЫЯ РЭКАМЕНДАЦЫІ ПА АРГАНІЗАЦЫІ САМАСТОЙНАЙ (ПАЗААЎДЫТОРНАЙ) РАБОТЫ СТУДЭНТАЎ ПА ВУЧЭБНАЙ ДЫСЦЫПЛІНЕ «ЛІТАРАТУРАЗНАЎЧАЕ КРАІНАЗНАЎСТВА »

Самастойная работа студэнтаў з’яўляецца адным з найважнейшых і найбольш эфектыўных элементаў навучання ў вышэйшай навучальнай установе. Гэта сумесная дзейнасць выкладчыка і студэнта, накіраваная на самастойнае авалоданне студэнтам часткай дысцыпліны пры дапамозе спецыяльна распрацаванага навукова-метадычнага забеспячэння, якая прадугледжвае арганізацыю дадатковых кансультацый і спецыяльных відаў кантролю з боку выкладчыка, акрамя прадугледжаных вучэбным планам форм прамежкавага і выніковага кантролю кампетэнцый студэнтаў па дысцыпліне.

Мэта самастойнай работы студэнтаў: развіццё ўнутраных псіхалагічных механізмаў інтэлектуальнай актыўнасці студэнтаў, іх пазнавальных здольнасцей шляхам уключэння ў ініцыятыўную вучэбную і навукова-прафесійную дзейнасць, павышэнне канкурэнтаздольнасці выпускнікоў ВНУ праз фарміраванне ў іх кампетэнцый самаадукацыі.

Віды самастойнай працы студэнтаў:

а) рэпрадуктыўная (вучэбная, кансультацыйная), якая ўключае выкананне заданняў з вучэбнай літаратуры.

б) прадуктыўная (даследчая), якая ўключае выкананне навукова-даследчай работы; вывучэнне, анатаванне, рэферыраванне дадатковай вучэбнай літаратуры; падрыхтоўку да канферэнцый і г.д.

Формы самастойнай работы студэнтаў: падрыхтоўка да лекцый і практычных заняткаў; вывучэнне вучэбных дапаможнікаў; вывучэнне тэм і праблем, якія не выносяцца на лекцыі і практычныя заняткі; падрыхтоўка рэфератаў, паведамленняў і дакладаў; складанне бібліяграфіі. і рэферыраванне па самастойна вывучанай тэме.

Прыкладны пералік і кароткая характарыстыка ацэначных сродкаў

№ п/п	Найменне АС	Кароткая характарыстыка АС	Прадстаўленне АС у ВП
1.	Рэферат	Прадукт самастойнай работы студэнта – кароткі выклад у пісьмовай форме атрыманых вынікаў тэарэтычнага аналізу пэўнай тэмы, у якім аўтар перадае змест матэрыялу, прыводзіць розныя пункты гледжання, а таксама ўласны погляд на яе	Тэматыка рэфератаў
2.	Паведамленне	Сродак, які спрыяе ацэнцы ўмення студэнта пісьмова выкладаць сутнасць вызначанай праблемы, рабіць высновы,	Тэматыка паведамленняў

№ п/п	Найменне АС	Кароткая характарыстыка АС	Прадстаўленне АС у ВП
		якія абагульняюць аўтарскую пазіцыю па пэўнай праблеме	
3.	Даклад	Прадукт самастойнай работы студэнта, публічнае выступленне з прэзентацыяй атрыманых вынікаў аналізу пэўнай тэмы ці праблемы	Тэматыка дакладаў
4.	Мультымедыйная прэзентацыя	Прадстаўленне зместу вучэбнай задачы з выкарыстанне мультымедыйных тэхналогій	Тэматыка прэзентацый
5.	Бібліяграфічны спіс	Прадукт самастойнай работы студэнта, які ўяўляе сабой спіс літаратуры па пэўнай тэме ці праблеме, неабходнай для яе вывучэння	Рэкамендацыі да складання бібліяграфічнага спіса
6.	Творчае заданне	Часткова рэгламентаванае заданне, якое мае нестандартнае рашэнне, дазваляе дыягнаставаць уменні інтэграваць атрыманыя веды. Выконваецца індывідуальна, афармляецца пісьмова	Рэкамендацыі да выканання творчага задання.

ПЕРАЛІК ЗАДАННЯЎ І КАНТРОЛЬНЫХ МЕРАПРЫЕМСТВАЎ САМАСТОЙНАЙ РАБОТЫ СТУДЭНТАЎ
дзённая форма атрымання адукацыі

п/п	Назва тэмы	Колькасць гадзін на СРС	Заданні	Форма выканання
1.	*Тэма 1.1.* Сутнасць літаратуразнаўчага краіназнаўства	2	Пазнаёміцца з крыніцамі, прапанаванымі ў спісе асноўнай літаратуры па дысцыпліне. Вывучыць асноўныя паняцці па тэме.	Падрыхтоўка паведамленняў.
2.	*Тэма 1.2.* Гісторыя станаўлення і развіцця комлекснага і літаратуразнаўчага краязнаўства ў Беларусі	8	Вывучыць неабходныя па тэме гістарычныя факты, падзеі, прозвішчы. Прачытаць краязнаўчыя і літаратуразнаўчыя нарысы Я. Баршчэўскага, У. Сыракомлі, В. Каратынскага, вызначыць іх ролю ў вобласці ведаў пра Беларусь. Пазнаёміцца з краязнаўчымі працамі і дзейнасцю М. Каспяровіча, У. Калесніка, А. Белакоза, інш.	Падрыхтоўка паведамленняў, дакладаў.
3.	*Тэма 1.3.* Літаратурна-краіназнаўчыя крыніцы	4	Пазнаёміцца з выданнямі на выбар: *летапіс жыцця і творчасці беларускіх пісьменнікаў* (Я. Колас, М. Гарэцкі, інш.), кнігі серыі ЖЗЛБ, зборнікі пісьменніцкіх аўтабіяграфій («Пяцьдзесят чатыры дарогі»; «Пра час і пра сябе»; «Вытокі песні»; «З росных сцяжын»), інш.; вызначыць асаблівасці іх зместу і формы. Падрыхтаваць спіс літаратурна-краязнаўчых крыніц па сваім рэгіёне.	Падрыхтоўка паведамленняў; складанне бібліяграфічнага спіса.
4.	*Тэма 1.4.* Роля музеяў у літаратуразнаўчым краіназнаўстве	4	Наведаць (групай па 2-4 студэнты) адзін з Дзяржаўных літаратурных музеяў, прааналізаваць магчымасці музейнай экскурсіі ў школьным вучэбна-выхаваўчым працэсе.	Падрыхтоўка дакладаў, прэзентацый.

5.	*Тэма 1.5.* Літаратурна-мастацкі твор як аб’ект літаратуразнаўчага краіназнаўства	2	Прачытаць артыкул А. Бельскага «Рэгіянальны субстрат і яго роля ў стварэнні нацыянальнага вобраза свету: на матэрыяле беларускай паэзіі» (ч-с «Веснік Беларускага дзяржаўнага універсітэта», серыя 4, 2001, № 1, с. 15–18); вызначыць семантыку паняцця «рэгіянальны субстрат». Адшукаць і прывесці прыклады рэгіянальных кампанентаў у творах мастацкай літаратуры.	Падрыхтоўка паведамленняў.
6.	*Тэма 2.1.* Беларуская літаратура ў яе лакальна-рэгіянальнай спецыфіцы	12	Вывучыць неабходныя па тэме культурна-гістарычныя факты, літаратурныя з’явы. Прачытаць рэкамендаваныя выкладчыкам мастацкія творы.	Падрыхтоўка паведамленняў. .
7.	*Тэма 2.2.* Культурныя і літаратурныя адметнасці роднага краю	12	Вызначыць і апісаць літаратурна-краязнаўчыя аб’екты «малой радзімы».	Падрыхтоўка рэфератаў, прэзентацый.
8.	*Тэма 3.1.* Краязнаўчы прынцып выкладання на ўроках беларускай літаратуры	4	Пазнаёміцца з кнігай В. Ляшук «Літаратурнае краязнаўства ў школе» (1991), прывесці прыклады выкарыстання краязнаўчых матэрыялаў на ўроку беларускай літаратуры.	Падрыхтоўка паведамленняў.
9.	*Тэма 3.2.* Літаратурнае краязнаўства ў пазакласнай дзейнасці	4	Падрыхтаваць літаратурна-краязнаўчую віктарыну (на аснове літаратурна-культурнай спадчыны свайго рэгіёна, раёна, горада, інш.)	Творчае заданне.
	Усяго за IV семестр	**52**		

ПЕРАЛІК РЭКАМЕНДАВАНЫХ СРОДКАЎ ДЫЯГНОСТЫКІ ВЫНІКАЎ ВУЧЭБНАЙ ДЗЕЙНАСЦІ

У якасці сродкаў дыягностыкі выніковасці навучання па вучэбнай дысцыпліне «Літаратуразнаўчае краіназнаўства» прапануюцца наступныя:

- вусная праверка атрыманых ведаў;
- праверка вынікаў тэсціравання;
- ацэнка ўзроўню абароны падрыхтаваных паведамленняў, дакладаў і рэфератаў;
- праверка творчага задання.

Рэкамендаваная форма выніковага кантролю – залік.

Прыкладныя крытэрыі і паказчыкі ацэнкі выканання студэнтамі работ, якія выкарыстоўваюцца ў працэсе бягучай атэстацыі і СР

Крытэрый	Паказчыкі
Рэферат / паведамленне /даклад	
Ступень раскрыцця тэмы	– тэма раскрыта поўнасцю; – тэма раскрыта часткова (не больш за 2 заўвагі)
Аб'ём выкарыстанай навуковай літаратуры	– аб'ём навуковай літаратуры дастатковы; – аб'ём навуковай літаратуры недастатковы (не больш за 2 заўвагі)
Сапраўднасць інфармацыі (дакладнасць, абгрунтаванасць, наяўнасць спасылак на крыніцы інфармацыі)	– інфармацыя дакладная, абгрунтаваная, утрымлівае спасылкі на выкарыстаныя крыніцы інфармацыі; – інфармацыя мае заўвагі па адным пункце з трох
Неабходнасць і дастатковасць інфармацыі	– прыведзеныя дадзеныя і факты выкарыстоўваюцца для абгрунтавання ці ілюстрацыі пэўных тэзісаў і палажэнняў; – прыведзеныя дадзеныя і факты выкарыстоўваюцца для абгрунтавання ці ілюстрацыі пэўных тэзісаў і палажэнняў часткова (не больш за 2 заўвагі)
Бібліяграфічны спіс	
Аб’ём спіса	– аб’ём спіса літаратуры дастаковы (10 крыніц); – аб’ём крыніц недастатковы (менш за 10 крыніц)
Сапраўднасць інфармацыі	– інфармацыя сапраўдная; – інфармацыя мае заўвагі (не больш за 2)
Творчае заданне	
Дакладнасць інфармацыі	– інфармацыя дакладная; – інфармацыя мае заўвагі (не больш за 2)
Ступень раскрыцця тэмы	– тэма раскрыта поўнасцю; – тэма раскрыта часткова (не больш за 2 заўвагі)
Выразнасць,	– фармулёкі выразныя і лаканічныя;

Крытэрый	Паказчыкі
лаканічнасць фармулёвак	– фармулёкі маюць не больш за 2 заўвагі адпаведна пазначаным параметрам
Тэсціраванне	
Адпаведнасць адказаў тэме	– адказы поўнасцю адпавядаюць тэме (100%); – адказы адпавядаюць тэме, але ёсць фактычныя недакладнасці (не больш за 20%)
Мультымедыйная прызентацыя	
Ступень раскрыцця тэмы	– тэма раскрыта – тэма раскрыта часткова (не больш за 2 заўвагі)
Падача матэрыялу (наяўнасць, дастатковасць і абгрунтаванасць графічнага афармлення: фотаздымкаў, відэаматэрыялаў, тэксту)	– падача матэрыялу поўнасцю адпавядае пазначаным параметрам; – падача матэрыяла адпавядае пазначаным параметрам (не больш за 2 заўвагі)

ПРЫКЛАДНАЯ ТЭМАТЫКА ДАКЛАДАЎ, ПАВЕДАМЛЕННЯЎ, ПРЭЗЕНТАЦЫЙ

1. Вобраз Беларусі ў краязнаўчых нарысах пісьменнікаў XIX стагоддзя (Я. Баршчэўскі, У. Сыракомля, В. Каратынскі – на выбар студэнтаў).

2. Краязнаўчая дзейнасць грамадскіх дзеячаў, пісьменнікаў, вучоных і настаўнікаў XX ст. (Я. Колас, З. Бядуля, М. Каспяровіч, У. Калеснік, А. Белакоз і інш. – на выбар студэнтаў).

3. Зборнікі біяграфій пісьменнікаў як літаратурна-краіназнаўчыя крыніцы.

4. Летапіс жыцця і творчасці А. Куляшова як літаратурна-краіназаўчая крыніца.

5. Гісторыя стварэння, экспазіцыя Дзяржаўнага літаратурнага музея Янкі Купалы.

6. Рэгіянальны кампанент у творчасці беларускіх пісьменнікаў (Я. Колас, І. Мележ, Р. Барадулін і інш. – на выбар студэнта)

ПРЫКЛАДНАЯ ТЭМАТЫКА РЭФЕРАТАЎ[1] І РЭКАМЕНДАЦЫІ ДА ІХ ПАДРЫХТОЎКІ

Культурныя і літаратурныя адметнасці роднага краю. (Пад паняццем «родны край» падразумяваецца родная вёска, горад, раён.)

У змесце рэферата могуць быць адлюстраваны:

- Літаратурныя тапонімы («літаратурныя» назвы вуліц, іншых аб’ектаў) з каментарыем-тлумачэннем да іх.
- Мясцовыя легенды і паданні пра паходжанне назвы роднай вёскі, мястэчка, раённага цэнтра.
- Жыццё пісьменнікаў-землякоў (класікаў, сучаснікаў…) на «малой радзіме», іх сувязь з роднымі мясцінамі.
- Успаміны мясцовых жыхароў пра пісьменнікаў-землякоў (пры магчымасці – інтэрв’ю).
- Звесткі аб прататыпах літаратурных герояў з ліку землякоў.
- Інфармацыя пра жыццёвыя і творчыя перасячэнні знакамітых пісьменнікаў з вашым родным раёнам.
- Агляд мастацкіх твораў, дзе згадваюцца, апісваюцца родныя мясціны, цытаты.

---

[1] Абарона рэферата абавязкова суправаджаецца дэманстрацыяй фота-, відэматэрыялаў на слайдах мультымедыйнай прэзентацыі (з гукавым суправаджэннем ці без яго), а таксама кніг, перыядычных выданняў і інш.

- Факты аб ўшанаванні памяці пра пісьменнікаў-землякоў, культурных дзеячаў (музеі, помнікі, мемарыялы, некропалі ў вёсцы/мястэчку/горадзе/раёне).
- Агляд сучаснага культурнага жыцця рэгіёна (рэгіянальныя літаратурныя аб'яднанні, літаратурныя выданні, мерапрыемствы).

РЭКАМЕНДАЦЫІ ДА СКЛАДАННЯ БІБЛІЯГРАФІЧНАГА СПІСА

Бібліяграфічны спіс павінен утрымліваць не менш за 10 літаратурна-краязнаўчых крыніц па рэгіёне, да якога адносіцца населены пункт – месца нараджэння або пражывання студэнта. Афармленне спіса павінна адпавядаць патрабаванням ВАК РБ.

РЭКАМЕНДАЦЫІ ДА ВЫКАНАННЯ ТВОРЧАГА ЗАДАННЯ

Творчае заданне ўяўляе сабой метадычную распрацоўку студэнтам віктарыны на тэму «Па літаратурных мясцінах роднага краю». Распрацоўка павінна ўключаць: мэту, задачы, сцэнарый.

ПРЫКЛАДЫ ТЭСТАВЫХ ЗАДАННЯЎ

1. **Выберыце правільнае сцвярджэнне:**
   1) Краязнаўства – гэта комплекснае, усебаковае вывучэнне пэўнай тэрыторыі.
   2) Краязнаўства – комплекс навуковых дысцыплін, якія вядуць улік помнікам і памятным знакам у краіне.

2. **Прадметам літаратуразнаўчага краязнаўства з'яўляецца:**
   1) Край.   2) Літаратура.
3. **Працягніце пералік аб'ектаў літаратуразнаўчага краязнаўства:** *асоба пісьменніка ў кантэксце з пэўным краем*, ______________________
   ____

4. **Выберыце крыніцы літаратурна-краязнаўчага даследавання**:
   1) «Пяцьдзесят чатыры дарогі» : аўтабіяграфіі беларускіх пісьменнікаў.
   2) Арыстоцель «Паэтыка».
   3) «На зямлі Златавуста: Тураўшчына літаратурная».
   4) М. Мушынскі «Летапіс жыцця і творчасці Якуба Коласа».
   5) В. Яцухна «Тэорыя літаратуры».

5. **Беларусазнаўчая калекцыя Храптовічаў – гэта**:
   1) Збор музейных прадметаў (зброя, габелены, слуцкія паясы, нумізматычны кабінет); архіў з дакументамі ВКЛ і Рэчы Паспалітай; бібліятэка, у якой налічвалася кала 20 тысяч тамоў кніг і мноства рукапісаў.
   2) Галерэя твораў мясцовых майстроў, арніталагічная калекцыя.
   3) Вялікая бібліятэка кніг, старажытных рукапісаў, карт па гісторыі Беларусі, Літвы і Польшчы, якой карысталіся А. Міцкевіч, Я. Чачот, У. Сыракомля.
6. **Першым сярод славянскіх вучоных паказаў, што беларусазнаўства выпрацавалася як навуковая сістэма:**
   1) Аляксандр Ельскі.
   2) Мітрафан Доўнар-Запольскі.
   3) Яўхім Карскі.
   4) Браніслаў Эпімах-Шыпіла.
7. **Рашэнне аб выданні першага краязнаўчага беларускага часопіса «Наш край» было прынята:**
   1) Цэнтральным бюро краязнаўства.
   2) Першым Усебеларускім краязнаўчым з’ездам.
   3) Віцебскім акруговым таварыствам краязнаўства.
8. **Выберыце правільнае меркаванне:**
   1) Росквіт школьнага краязнаўства ў 1960-я – 80-я гг. тлумачыцца задачамі, якія ставіў дзяржаўны ўрад: фарміраваць ідэалогію праз выхаванне моладзі, ахоўваць помнікі гісторыі і культуры.
   2) Росквіт школьнага краязнаўства ў 1960-я – 80-я гг. тлумачыцца рэзалюцыяй Першай Усебеларускай краязнаўчай канферэнцыі аб неабходнасці патрыятычнай прапаганды сярод моладзі.

ПРЫКЛАДНЫ ПЕРАЛІК ПЫТАННЯЎ ДА ЗАЛІКУ

1. Краіназнаўства як дапаможная навука. Комплекснае і галіновае краіназнаўства.
2. Формы сучаснага краязнаўства.
3. Літаратурнае краіназнаўства як дапаможная галіна літаратуразнаўства. Прадмет і аб’екты літаратурнага краязнаўства.
4. Метады літаратурна-краязнаўчай дзейнасці.
5. Перыядызацыя гісторыі краязнаўства ў Беларусі. Вытокі краязнаўства.
6. Назапашванне краязнаўчых матэрыялаў ў IX – XVIII стст. Збіральніцкая дзейнасць магнатаў.
7. Станаўленне краязнаўства ў XIX ст. Гурткі пры Віленскім універсітэце і краязнаўства.
8. Унёсак пісьменнікаў у вывучэнне беларускага краю ў XIX ст.
9. Газета «Наша ніва» (1906–1915) ў краязнаўчым руху.
10. Зараджэнне школьнага краязнаўства ў пачатку XX ст.
11. Арганізацыя краязнаўчага руху ў 1920-я гг. Першыя краязнаўчыя канферэнцыя, з’езд, часопіс.
12. Стан беларускага краязнаўства ў 1930-я гг.
13. Агульныя тэндэнцыі развіцця краіназнаўства пасля Вялікай Айчыннай вайны і ў наступныя дзесяцігоддзі савецкага перыяду.
14. Літаратурнае краязнаўства на сучасным этапе.
15. Краязнаўчая дзейнасць і працы… (асоба беларускага краязнаўцы на выбар).
16. Літаратурны музей як навукова-даследчы і навукова-метадычны цэнтр краіназнаўства. Дзяржаўныя літаратурныя музеі і іх філіялы.
17. Літаратурны рэгіяналізм. Рэгіянальныя кампаненты ў мастацкіх творах, іх магчымыя функцыі.
18. Рэгіянальны субстрат у мастацкім творы / творчасці пісьменніка (аналіз твора/ творчасці на выбар).
19. Выкарыстанне краязнаўчых матэрыялаў на ўроках беларускай літаратуры.
20. Арганізацыя літаратурнай экскурсіі ў пазашкольнай працы, яе значэнне.
21. Арганізацыя літаратурна-краязнаўчага гуртка ў школе, яго значэнне.
22. Школьны музей як форма літаратурна-краязнаўчай дзейнасці.
23. Літаратурныя мяціны Брэстчыны.
24. Літаратурныя мясціны Віцебшчыны.
25. Літаратурныя мясціны Гомельшчыны.
26. Літаратурныя мясціны Гродзеншчыны.

27. Літаратурныя мясціны Магілёўшчыны.
28. Літаратурныя мясціны Міншчыны.
29. Пісьменнікі Брэстчыны ў гісторыі беларускай літаратуры.
30. Пісьменнікі Віцебшчыны ў гісторыі беларускай літаратуры.
31. Пісьменнікі Гомельшчыны ў гісторыі беларускай літаратуры.
32. Пісьменнікі Гродзеншчыны ў гісторыі беларускай літаратуры.
33. Пісьменнікі Магілёўшчыны ў гісторыі беларускай літаратуры.
34. Пісьменнікі Міншчыны ў гісторыі беларускай літаратуры.
35. Літаратурныя мясціны беларускай сталіцы.
36. Мінск у творах мастацкай літаратуры.

КРЫТЭРЫІ АЦЭНКІ ВЫНІКАЎ ВУЧЭБНАЙ ДЗЕЙНАСЦІ НАВУЧЭНЦАЎ ВА ЎСТАНОВАХ ВЫШЭЙШАЙ АДУКАЦЫІ

№	Адзнака	Крытэрыі
1.	***залічана***	дастаткова поўныя і сістэматызаваныя веды ў аб'ёме вучэбнай праграмы УВА па вучэбнай дысцыпліне, модулі; выкарыстанне неабходнай навуковай тэрміналогіі, граматны, лагічна правільны адказ на пытанні, уменне рабіць абагульненні і абгрунтаваныя высновы; валоданне інструментарыем вучэбнай дысцыпліны, модуля, уменне яго выкарыстоўваць у вырашэнні вучэбных і прафесійных задач; здольнасць самастойна прымяняць тыпавыя рашэнні ў межах вучэбнай праграмы УВА па вучэбнай дысцыпліне, модулі; засваенне асноўнай літаратуры, рэкамендаванай вучэбнай праграмай УВА па вучэбнай дысцыпліне, модулі; уменне арыентавацца ў базавых тэорыях, канцэпцыях і напрамках па вывучаемай вучэбнай дысцыпліне, модулі і даваць ім параўнальную ацэнку; актыўная самастойная работа на практычных, лабараторных занятках, перыядычны ўдзел у групавых абмеркаваннях, высокі ўзровень культуры выканання заданняў
2.	***не залічана***	недастаткова поўны аб'ём ведаў у межах вучэбнай праграмы УВА па вучэбнай дысцыпліне, модулі; веданне асобных літаратурных крыніц, рэкамендаваных вучэбнай праграмай УВА па вучэбнай дысцыпліне, модулі; выкарыстанне навуковай тэрміналогіі, адказ на пытанні з істотнымі, лагічнымі памылкамі; слабое валоданне інструментарыем вучэбнай дысцыпліны, модуля, некампетэнтнасць у рашэнні стандартных (тыповых) задач; няўменне арыентавацца ў асноўных тэорыях, канцэпцыях і накірунках вывучаемай вучэбнай дысцыпліны, модуля; пасіўнасць на практычных і лабараторных занятках, нізкі ўзровень культуры выканання заданняў

ПРАТАКОЛ УЗГАДНЕННЯ ВУЧЭБНАЙ ПРАГРАМЫ

Назва дысцыпліны, вывучэнне якой звязана з дысцыплінай рабочай праграмы	Кафедра, якая забяспечвае вывучэнне гэтай дысцыпліны	Прапановы кафедры аб зменах у змесце рабочай праграмы	Прынятае рашэнне кафедрай, якая распрацавала рабочую праграму (з указаннем даты і нумара пратакола)
«Уводзіны ў літаратуразнаўства»	кафедра беларускай і замежнай літаратуры	Пры вывучэнні тэмы «Сутнасць літаратуразнаўчага краіназнаўства» ўзнаўляць веды студэнтаў пра іншыя дапаможныя дысцыпліны літаратуразнаўства.	Лічыць праграму ўзгодненай з дысцыплінамі на стадыі яе падрыхтоўкі. 29.10.2024, Пратакол № 3
«Філалагічны аналіз мастацкага тэксту»	кафедра беларускай і замежнай літаратуры	Пры вывучэнні тэмы «Літаратурна-мастацкі твор як аб’ект літаратуразнаўчага краіназнаўства» шырока карыстацца літаратуразнаўчым тэрміналагічным апаратам.	Лічыць праграму ўзгодненай з дысцыплінамі на стадыі яе падрыхтоўкі. 29.10.2024, Пратакол № 3
«Гісторыя беларускай літаратуры мяжы XIX – XX стагоддзяў»	кафедра беларускай і замежнай літаратуры	У працэсе вывучэння тэмы «Гісторыя станаўлення і развіцця комлекснага і літаратуразнаўчага краязнаўства ў Беларусі » апеляваць да ведаў атрыманых студэнтамі на занятках па «Гісторыі беларускай літаратуры мяжы XIX – XX стагоддзяў»	Лічыць праграму ўзгодненай з дысцыплінамі на стадыі яе падрыхтоўкі. 29.10.2024, Пратакол № 3
«Вусная народна творчасць»	кафедра беларускай і замежнай літаратуры	Прапаноў няма	Лічыць праграму ўзгодненай з дысцыплінамі на стадыі яе

			падрыхтоўкі. 29.10.2024, Пратакол № 3
«Методыка выкладання беларускай літаратуры»	кафедра беларускай і замежнай літаратуры	Прапаноў няма	Лічыць праграму ўзгодненай з дысцыплінамі на стадыі яе падрыхтоўкі. 29.10.2024, Пратакол № 3